

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα **ΠΠ**

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΙΙ

ΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΟΝΟΜΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ: Τμήμα Διαχείρισης Περιβάλλοντος και
Φυσικών Πόρων**

ΑΓΡΙΝΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΙΙ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΑΣ

Επίκουρος Καθηγητής

Υδάτινων Οικοσυστημάτων

www.env.upatras.gr/people/profiles/id/48

 26410-74136

 gkechagi@upatras.gr

Εισαγωγή

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ: πρόσφατη επιστήμη ..... 1866 Ernst Haeckel

“ Η επιστήμη που εξετάζει την οικονομία της φύσης, δηλαδή τις σχέσεις μεταξύ ζώων και περιβάλλοντος, αλλά και ζώων με άλλα ζώα ή φυτά και μεταξύ τους ”

ΟΙΚΟΣ = σπίτι... : **ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ** = τι συμβαίνει μέσα στο σπίτι, δηλαδή μέσα στο περιβάλλον που ζει κάθε οργανισμός

αλληλεπιδράσεις

Οικολογία II

Εισαγωγή

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Εμπειρικές γνώσεις Οικολογίας υπήρχαν ακόμη από την αρχαιότητα...

☞ **Αίγυπτος – Φαραώ:** καταστροφικές πληθυσμιακές εξάρσεις ακρίδων, ποντικών, κ.λ.π.

☞ **Αρχαία Ελλάδα – Αριστοτέλης:** πληθυσμιακές εκρήξεις αρουραίων που εξαρτώνται από την παρουσία των φυσικών τους εχθρών

Πρόγονος της **Οικολογίας** υπήρξε η **Φυσική Ιστορία**

Ζωολογία

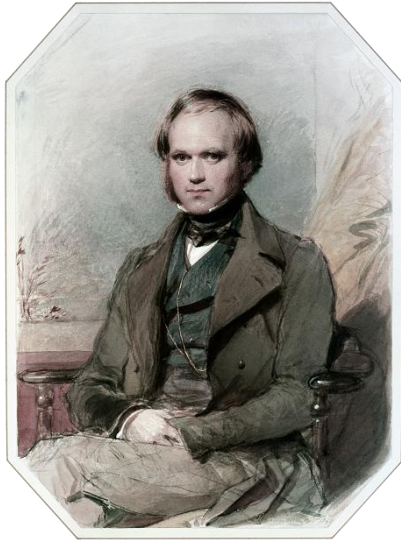
Βοτανική

Ανατομία

Ταξινομική

Εισαγωγή

19^{ος} αιώνας: ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ...

ΔΑΡΒΙΝΟΣ

☞ Διατύπωσε την εξελικτική θεωρία για την προέλευση των ειδών μέσω της φυσικής επιλογής

On the Origin of Species (1859)... σημαντικές οικολογικές παρατηρήσεις που οδήγησαν αργότερα στη διατύπωση των σύγχρονων οικολογικών θεωριών

ανακάλυψη και καταγραφή νέων ειδών φυτών και ζώων και συλλογή πληροφοριών για το περιβάλλον στο οποίο ζουν

☞ Επεσήμανε το ρόλο που παίζει το περιβάλλον στην εξέλιξη αλλά και στην κατανομή των οργανισμών & στις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις

Εισαγωγή

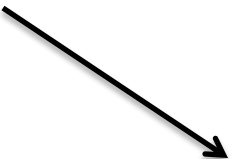
Τα ταξίδια του Beagle 1831-36

Εισαγωγή

Τέλος 19^{ου} αιώνα: ΗΠΑ... οι πρωτοπόροι της Οικολογίας ήταν φυτοκοινωνιολόγοι

οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ φυτικών ειδών, αλλά και η σχέση τους με αβιοτικούς παράγοντες

Αρχές 20^{ου} αιώνα - 1940: Μεγάλη πρόοδος της Οικολογίας στις ΗΠΑ

ερωτήματα για την κατανομή των οργανισμών και των βιοκοινωνιών

Εισαγωγή

2^{ος} Παγκ. Πόλεμος-1960: ώθηση σε νέα πεδία έρευνας όπως

πληθυσμιακή οικολογία

εξελικτική οικολογία

η ροή της ενέργειας και οι
τροφικές σχέσεις

Αυξημένες τροφικές απαιτήσεις παγκοσμίως

- ☞ Μονοκαλλιέργειες
- ☞ Χημική καταπολέμηση επιβλαβών οργανισμών
- ☞ Αδιαφορία για επιπτώσεις στο περιβάλλον

Εισαγωγή

1960 – '70 (ΗΠΑ): Ανάπτυξη “οικολογικής - περιβαλλοντικής συνείδησης”

← ρύπανση   υπερπληθυσμός   εξάντληση ενεργειακών αποθεμάτων →

The silent spring, 1962 (Rachel Carson)

γλαφυρή περιγραφή των καταστρεπτικών συνεπειών των παρασιτοκτόνων για τη φύση και τον άνθρωπο

Η έντονη απήχηση του βιβλίου οφείλονταν στο ότι η κοινή γνώμη είχε πλέον αφυπνιστεί στα ζητήματα που αφορούν στο περιβάλλον

Εισαγωγή

1970 – σήμερα: Τάσεις «παγκοσμιοποίησης» της Οικολογίας

- ☛ Διατήρηση Βιοποικιλότητας
- ☛ Διατήρηση-Διαχείριση οικοσυστημάτων
- ☛ Αλλαγές στο κλίμα
- ☛ Ερμηνεία οικολογικών φαινομένων ως απόρροια της εξέλιξης

Εισαγωγή

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ:

π.χ. αλιευτικός πλούτος, δασικός πλούτος

βασική προϋπόθεση η γνώση της οργάνωσης και δυναμικής πληθυσμών, βιοκοινωνιών και οικοσυστημάτων

π.χ. οργάνωση και διαχείριση καλλιεργειών

απαιτείται γνώση της βιολογίας και οικολογίας των καλλιεργούμενων ειδών

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΕΠΙΒΛΑΒΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ:

π.χ. επιβλαβή έντομα

αντικατάσταση της χημικής καταπολέμησης με βιολογικά μέσα

Εισαγωγή

ΡΥΠΑΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΥΠΕΡΑΥΞΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

**ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ ΕΙΔΩΝ & ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ**

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**

π.χ. το φράγμα του Ασσουάν

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΑΥΤΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Μελετά τις σχέσεις ενός μόνο είδους με το περιβάλλον του

- ✓ Όρια ανοχής
- ✓ Προτιμήσεις σε οικολογικούς παράγοντες
- ✓ Επίδραση περιβάλλοντος στη μορφολογία, φυσιολογία και συμπεριφορά

ΣΥΝΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Μελετά τις σχέσεις πολλών ειδών με το περιβάλλον τους και μεταξύ τους

- ✓ Οικολογία πληθυσμών, βιοκοινωνιών & οικοσυστημάτων
- ✓ Συμπεριφορά είδους με τα άλλα είδη της βιοκοινωνίας

Σχέσεις με ΑΒΙΟΤΙΚΟ περιβάλλον

Ζωτικές λειτουργίες οργανισμών
(αύξηση, μεταβολισμός, αναπαραγωγή)

Ευνοϊκές Συνθήκες

Περιβαλλοντικοί
Παράγοντες

Διαφέρουν σε κάθε είδος Οργανισμού

π.χ. Συγκ. πυριτίου:.... Διάτομα

Συγκ. ασβεστίου:... Μαλάκια,

Καρκινοειδή

Νόμος του Ελαχίστου

Τα αβιοτικά στοιχεία που βρίσκονται σε ελάχιστες συγκεντρώσεις στο περιβάλλον είναι αυτά που ρυθμίζουν την επιτέλεση ή όχι βασικών λειτουργιών των οργανισμών

ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Οικολογία II

Εισαγωγή

Εύρος Ανοχής:

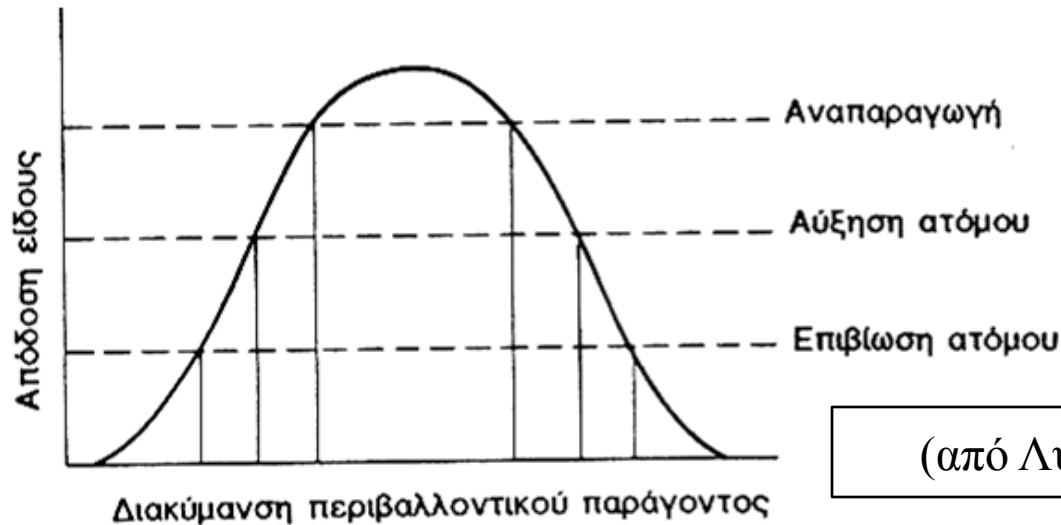
Για κάθε είδος υπάρχει μία περιοχή τιμών των αβιοτικών παραγόντων στην οποία η ΑΠΟΔΟΣΗ του είδους είναι η άριστη

ΑΠΟΔΟΣΗ

Ρυθμός Αύξησης
Ρυθμός Μεταβολισμού
Επιβίωση
Ρυθμός Αναπαραγωγής

Μέτρηση
της
συγκεκριμένης
λειτουργίας

Εισαγωγή

- ➔ ένας παράγοντας επιδρά διαφορετικά στις διάφορες λειτουργίες του ίδιου είδους (αναπαραγωγή, αύξηση, επιβίωση ...)
π.χ. : εύρος επιβίωσης > εύρος αναπαραγωγής
- ➔ ένας παράγοντας επιδρά διαφορετικά στα διάφορα είδη οργανισμών
(διαφορετικής μορφής καμπύλη απόδοσης)
- ➔ το εύρος ανοχής ενός παράγοντα διαφέρει στα επιμέρους στάδια ανάπτυξης του βιολογικού κύκλου του οργανισμού
π.χ. : εύρος ανοχής νεαρών σταδίων < εύρος ανοχής ενήλικων ατόμων
(αυγά, προνυμφικά στάδια, κ.λ.π.)

Εισαγωγή

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

(η περιοριστική δράση ενός παράγοντα δεν είναι ανεξάρτητη από αυτή κάποιου άλλου παράγοντα)

Περιβαλλοντικοί Παράγοντες **Μείωση των ορίων ανοχής
σε άλλους παράγοντες**

Π.χ. Θερμοκρασία $\leftrightarrow$ Υγρασία

Εισαγωγή

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

Γεωγραφική κατανομή:

- ❖ Βιοτικοί – αβιοτικοί παράγοντες
- ❖ Γεωγραφική απομόνωση
- ❖ Γεωλογική εξέλιξη των ηπείρων
- ❖ Εξελικτικοί μηχανισμοί

Εύρος ανοχής και γεωγραφική εξάπλωση

Εισαγωγή

ΟΙΚΟΤΥΠΟΙ ή γεωγραφικές ποικιλίες: μορφές του ίδιου είδους που έχουν διαφορετικές περιοχές ανοχής και άριστες περιοχές ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο έχουν προσαρμοστεί.

ΒΙΟΤΟΠΟΣ : συγκεκριμένο περιβάλλον όπου επικρατούν τα απαραίτητα βιοτικά και αβιοτικά στοιχεία για τη διαβίωσή του.

ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΙΑ ΒΙΟΤΟΠΟΥ

Οφείλεται στη διαφοροποίηση

- ❖ της βλάστησης
- ❖ του εδάφους ή υποστρώματος
- ❖ των φυσικοχημικών

ΜΙΚΡΟΒΙΟΤΟΠΟΣ: είναι μια μικρότερης έκτασης υποπεριοχή με μικρότερες διακυμάνσεις των αβιοτικών παραγόντων

Π.χ. ένταση φωτός, θερμοκρασία, υγρασία, pH, κτλ.

Εισαγωγή

Εύρος ανοχής μικροβιότοπου < Εύρος ανοχής βιοτόπου

- ❖ Ένα μέρος των οργανισμών του βιοτόπου έχει προσαρμοστεί στις συγκεκριμένες συνθήκες
- ❖ Ο μικροβιότοπος μπορεί να μεταβάλλεται ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης του οργανισμού

	ΠΡΟΝΥΜΦΕΣ	ΕΝΗΛΙΚΑ ΑΤΟΜΑ
π.χ πολύχαιτοι Βενθικά μαλάκια	Πελαγική διαβίωση	Προσκόλληση – εισχώρηση στο υπόστρωμα

Εισαγωγή

Διαφάνεια 7: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/18/Charles_Darwin_by_G._Ricmond.png

Διαφάνεια 8: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/42/Voyage_of_the_Beagle.jpg

Οι εικόνες και οι φωτογραφίες των πανεπιστημιακών διαλέξεων του μαθήματος προέρχονται και από τα κάτωθι συγγράμματα:

ΛΥΚΑΚΗΣ, Σ. (1996). “Οικολογία”, Εκδόσεις Συμμετρία.

DORIT, R. L., WALKER, W. F. Jr. & BARNES, R. D. (1991). “Zoology”, Saunders College Publishing, Florida.

Eckert, Roger; Randall, David, Animal Physiology: Mechanisms and Adaptations, 3rd ed., by W. H. Freeman & Co (Sd) .

Howell V. Daly, John T. Doyen, Alexander H. Purcell, Introduction to Insect Biology and Diversity, 1998.

«Το υλικό της παρουσίασης προέρχεται από τις πανεπιστημιακές παραδόσεις του καθηγητή Γιώργου Κεχαγιά».

Οικολογία II